

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 23. marca 2023*

„Predhodno odločanje – Samozaposleni trgovski zastopniki – Direktiva 86/653/EGS – Člen 17(2)(a) – Prenehanje veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju – Pravica trgovskega zastopnika do nadomestila – Pogoji za odobritev – Ustrezno nadomestilo – Presoja – Pojem ‚provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan‘ – Provizije za prihodnje posle – Nove stranke, ki jih je priskrbel trgovski zastopnik – Obstoječe stranke, s katerimi je trgovski zastopnik znatno razširil poslovne stike – Enkratne provizije“

V zadevi C-574/21,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika) z odločbo z dne 29. junija 2021, ki je na Sodišče prispela 20. septembra 2021, v postopku

QT

proti

O2 Czech Republic a.s.,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi K. Jürimäe (poročevalka), predsednica senata, M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen in M. Gavalec, sodniki,

generalna pravobranilka: T. Čapeta,

sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 15. septembra 2022,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za QT D. Rašovský, advokát,
- za O2 Czech Republic a.s. L. Duffek in M. Olík, advokáti,
- za češko vlado T. Machovičová, O. Serdula, M. Smolek in J. Vlácil, agenti,

* Jezik postopka: češčina.

- za nemško vlado J. Möller, U. Bartl, J. Heitz in M. Hellmann, agenti,
- za Evropsko komisijo L. Armati, M. Mataija in P. Němečková, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 24. novembra 2022

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 17(2)(a) Direktive Sveta z dne 18. decembra 1986 o usklajevanju zakonodaje držav članic o samozaposlenih trgovskih zastopnikih (86/653/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 177).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med QT, trgovskim zastopnikom, in družbo O2 Czech Republic a.s. v zvezi z zahtevo za nadomestilo zaradi prenehanja veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju med tem trgovskim zastopnikom in to družbo.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V drugi in tretji uvodni izjavi Direktive 86/653 je navedeno:

„ker razlike v nacionalnih zakonodajah glede trgovskega zastopanja občutno vplivajo na pogoje konkurence in na opravljanje poklica znotraj Skupnosti ter škodujejo stopnji varnosti trgovskih zastopnikov v njihovih odnosih z naročiteljem, pa tudi varnosti pri sklepanju trgovskih poslov; ker te razlike otežujejo sklepanje in izvajanje pogodb o trgovskem zastopanju med naročiteljem in trgovskim zastopnikom, ki imata sedež v različnih državah članicah;

ker mora blagovna menjava med državami članicami potekati pod pogoji, ki ustrezajo tistim v notranjem trgu, in to zahteva približevanje pravnih sistemov držav članic v takšnem obsegu, ki zagotavlja dobro delovanje skupnega trga; ker celo enotne kolizijske norme na področju trgovskega zastopanja ne odpravljajo zgoraj navedenih pomanjkljivosti in zato ne dovoljujejo opustitve predlaganega usklajevanja [predlagane harmonizacije]“.

- 4 Člen 1 te direktive določa:

„1. Usklajevalni [Harmonizacijski] ukrepi, ki jih predpisuje ta direktiva, se nanašajo na zakone in druge predpise držav članic, ki urejajo pravna razmerja med trgovskimi zastopniki in njihovimi naročitelji.

2. V skladu s to direktivo je ‚trgovski zastopnik‘ tisti, ki ima kot samozaposleni posrednik trajno pooblastilo za posredovanje pri prodaji ali nakupu izdelkov za drugo osebo, v nadaljevanju ‚naročitelj‘, ali za posredovanje in sklepanje poslov v imenu naročitelja in za njegov račun.

[...]“

5 Člen 6 navedene direktive določa:

„1. Če med pogodbenimi strankami ni dogovora glede plačila, ima trgovski zastopnik, ne glede na uporabo obveznih predpisov držav članic o višini plačila, pravico do plačila, ki je običajno v kraju, kjer opravlja svojo dejavnost za zastopanje izdelkov, opredeljenih v pogodbi o trgovskem zastopanju. Če take navade ni, ima trgovski zastopnik pravico do ustreznega plačila, pri katerem se upoštevajo vsi dejavniki v zvezi s poslom.

2. Vsak del plačila, ki variira glede števila ali vrednosti poslov, bo v skladu s to direktivo opredeljen kot provizija.

3. Členi 7 do 12 se ne uporabljajo, če trgovski zastopnik v celoti ali delno ni plačan s provizijo.“

6 Člen 7 te direktive določa:

„1. Za sklenitev posla v obdobju, ki ga zajema pogodba o trgovskem zastopanju, ima trgovski zastopnik pravico do provizije:

(a) če je bil posel sklenjen zaradi njegovega posredovanja;

ali

(b) če je bil posel sklenjen s tretjo osebo, ki jo je že prej pridobil kot stranko pri sklepanju podobnih poslov.

2. Za posel, sklenjen v obdobju, ki ga zajema pogodba o trgovskem zastopanju, ima trgovski zastopnik pravico do provizije tudi:

– če je pristojen za neko območje ali skupino kupcev,

– če ima za neko območje ali skupino kupcev izključno pravico

in če je bil posel sklenjen s stranko, ki pripada temu območju ali skupini kupcev.

Države članice morajo v svoji zakonodaji predvideti eno od možnosti v zgoraj navedenih alineah.“

7 Člen 8 Direktive 86/653 določa:

„Za posel, sklenjen po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju, ima trgovski zastopnik pravico do provizije:

(a) če je bil posel sklenjen predvsem zaradi njegove dejavnosti v obdobju, ki ga zajema pogodba o trgovskem zastopanju, in če je bil sklenjen v primernem roku po prenehanju veljavnosti te pogodbe; ali

ali

(b) če je v skladu s pogoji, navedenimi v členu 7, naročitelj ali trgovski zastopnik dobil naročilo tretje osebe pred prenehanjem veljavnosti pogodbe.“

8 Člen 17 te direktive določa:

„1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi trgovskemu zastopniku po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju zagotovijo nadomestilo v skladu z odstavkom 2 ali odškodnino v skladu z odstavkom 3.

2. (a) Trgovski zastopnik ima pravico do nadomestila, če in kolikor:

– je naročitelju priskrbel nove stranke ali razširil poslovne stike z obstoječimi strankami in naročitelj še uživa velike prednosti v poslih s temi strankami

in

– je plačilo tega nadomestila ob upoštevanju vseh okoliščin ustrezno, predvsem glede provizije, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhaja iz poslov s temi strankami. Države članice lahko predvidijo, da te okoliščine zajemajo tudi izvajanje ali neizvajanje konkurenčne klavzule v skladu s členom 20;

(b) znesek nadomestila ne more [sme] presegati višine, ki ustreza letnemu nadomestilu, izračunanemu na podlagi letnega povprečja plačil, ki jih je trgovski zastopnik prejemal zadnjih pet let, in če se pogodba sklene za manj kakor pet let, se nadomestilo izračuna glede na povprečje tega obdobja;

(c) odobritev tega nadomestila trgovskemu zastopniku ne preprečuje uveljavljanja odškodnine.

3. Trgovski zastopnik ima pravico do odškodnine za nastalo škodo zaradi prenehanja pogodbenega razmerja z naročiteljem.

Ta odškodnina se nanaša na prenehanje pogodbenega razmerja in vključuje okoliščine:

– ki trgovskemu zastopniku onemogočajo prejemanje provizije, do katere bi bil pri normalnem izvajanju pogodbe upravičen, in naročitelju zagotavljajo pomembne prednosti, povezane z dejavnostjo trgovskega zastopnika,

– [in/ali] ki trgovskemu zastopniku niso omogočili amortizacije stroškov in izdatkov, povzročenih z izvajanjem pogodbe na priporočilo naročitelja.

4. Nadomestilo iz odstavka 2 ali odškodnina iz odstavka 3 sta možna tudi, če pogodba preneha veljati zaradi smrti trgovskega zastopnika.

5. Trgovski zastopnik izgubi pravico do nadomestila iz odstavka 2 ali odškodnine iz odstavka 3, če v enem letu od prenehanja veljavnosti pogodbe ne obvesti naročitelja, da namerava uveljavljati svoje pravice.

6. [Evropska k]omisija osem let po uradnem obvestilu o tej direktivi predloži Svetu [Evropske unije] poročilo o izvajanju tega člena in mu po potrebi pošlje tudi predloge sprememb.“

9 Člen 18 navedene direktive določa:

„Nadomestila ali odškodnine iz člena 17 ni mogoče zahtevati:

- (a) če je pogodbo razdril naročitelj zaradi kršitev, ki jih gre pripisati trgovskemu zastopniku in ki bi v skladu z nacionalno zakonodajo upravičevala odpoved pogodbe brez odpovednega roka;
- (b) če je pogodbo razdril trgovski zastopnik, razen če to odpoved upravičujejo okoliščine, ki jih gre pripisati naročitelju, ali jo upravičuje starost, slabost ali bolezen trgovskega zastopnika, zaradi česar od njega ni mogoče zahtevati nadaljnjega izvajanja dejavnosti;
- (c) če trgovski zastopnik na podlagi dogovora z naročiteljem prenese v pogodbi o trgovskem zastopanju predvidene pravice in obveznosti na tretjega.“

10 Člen 19 te direktive določa:

„Pogodbene stranke pred potekom pogodbe ne morejo [smejo] odstopati od določb členov 17 in 18 na škodo trgovskega zastopnika.“

Češko pravo

11 Člen 652(1) zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (zakon št. 513/1991 o trgovinskem zakoniku) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: trgovinski zakonik), je v bistvu določal, da se trgovski zastopnik s pogodbo o trgovskem zastopanju zaveže, da se bo v imenu in za račun naročitelja dogovarjal in sklepal posle s strankami ter opravljal s tem povezane posle.

12 Člen 669(1) tega zakonika, s katerim je bil v češki pravni red prenesen člen 17(2)(a) Direktive 86/653, je določal:

„V primeru prenehanja pogodbe o trgovskem zastopanju je trgovski zastopnik upravičen do nadomestila, če

- (a) je za naročitelja pridobil nove stranke ali znatno povečal obseg poslovanja z obstoječimi strankami in naročitelj še uživa velike prednosti iz poslov s temi strankami ter
- (b) je plačilo tega nadomestila ustrezno, ob upoštevanju vseh okoliščin, zlasti provizije, ki jo bo trgovski zastopnik izgubil in ki izhaja iz poslov s temi strankami [...].“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

13 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari je 1. januarja 1998 s pravnim prednikom družbe O2 Czech Republic (v nadaljevanju tudi: družba O2 Czech Republic) sklenila pogodbo o trgovskem zastopanju. To pogodbeno razmerje je prenehalo 31. marca 2010. Ta pogodba se je nanašala na ponudbo in prodajo telekomunikacijskih storitev, ki jih je zagotavljala ta družba, dobavo in prodajo mobilnih telefonov, njihove dodatne opreme in po potrebi drugih izdelkov ter podporo naročnikom.

- 14 Na podlagi navedene pogodbe je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari prejela enkratno provizijo za vsako posamezno pogodbo, ki jo je sklenila za družbo O2 Czech Republic.
- 15 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari je v letih 2006 in 2007 pridobila nove stranke za družbo O2 Czech Republic in sklenila dodatne pogodbe z obstoječimi strankami. Ob upoštevanju najdaljšega obdobja vezave pri naročniških razmerjih čas, za katerega so bile te pogodbe sklenjene, ni presegel datuma, ko je veljavnost pogodbe o trgovskem zastopanju iz postopka v glavni stvari prenehala, to je 31. marca 2010.
- 16 Kar zadeva leti 2008 in 2009, pa je, nasprotno, ta datum preseglo skupaj 431 naročniških razmerij, od katerih je bilo 155 novih naročniških razmerij, v 276 primerih pa je šlo za spremembe obstoječih naročniških razmerij, za katere je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari prejela ustrezne provizije od družbe O2 Czech Republic.
- 17 Ker je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari menila, da ji ta družba kljub vsemu ni plačala nadomestila, ki ji ga je dolgovala na podlagi člena 669(1) trgovskega zakonika, s katerim je bil prenesen člen 17(2)(a) Direktive 86/653, je pri Obvodní soud pro Prahu 4 (okrožno sodišče v Pragi 4, Češka republika) zahtevala, naj se družbi O2 Czech Republic naloži, da ji plača znesek v višini 2.023.799 čeških kron (CZK) (približno 82.000 EUR).
- 18 To sodišče je to zahtevo zavrnilo z obrazložitvijo, da tožeča stranka iz postopka v glavni stvari ni dokazala, da je družba O2 Czech Republic po prenehanju zadevne pogodbe o trgovskem zastopanju še vedno uživala velike prednosti, ki izhajajo iz poslov s strankami, ki jih je priskrbel tožeča stranka.
- 19 To odločbo je v pritožbenem postopku potrdilo Městský soud v Praze (mestno sodišče v Pragi, Češka republika). To sodišče je v sodbi z dne 27. novembra 2019 poudarilo, da so bile enkratne provizije, dogovorjene med strankama te pogodbe, tožeči stranki iz postopka v glavni stvari v celoti izplačane. Ugotovilo je, da trditev tožeče stranke, da je upravičena do provizij, ki bi jih hipotetično lahko prejela, ne utemeljuje njene pravice do nadomestila. Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari naj bi sicer res priskrbel nove stranke in povečala obseg poslovanja z obstoječimi strankami, zaradi katerih je lahko družba O2 Czech Republic uživala prednosti po prenehanju veljavnosti navedene pogodbe. Vendar naj bi ji ta družba iz tega naslova že plačala provizijo v skladu s to pogodbo. To sodišče je na podlagi tega sklenilo, da plačilo nadomestila ne bi bilo ustrezno v smislu člena 669(1)(b) trgovskega zakonika in da je treba zgolj iz tega razloga zahtevek zavrnilo.
- 20 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari je zoper to sodbo vložila kasacijsko pritožbo pri Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika), predložitvenem sodišču v tej zadevi.
- 21 Tožeča stranka iz postopka v glavni stvari s pritožbo graja ustaljeno sodno prakso tega sodišča v zvezi s členom 669(1)(b) trgovskega zakonika, v skladu s katero je „provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan“, tista provizija, ki bi jo ta prejel od že izvedenih poslov, torej od poslov, ki jih je sam sklenil ali ki jih je znatno povečal. Trdi, nasprotno, da bi moral ta pojem zajemati provizije, ki bi jih ta zastopnik hipotetično prejel iz naslova poslov, ki jih je naročitelj sklenil po prenehanju zadevne pogodbe o trgovskem zastopanju s strankami, ki jih je navedeni zastopnik priskrbel ali s katerimi je znatno povečal posle v času izvajanja pogodbe.

22 Predložitveno sodišče navaja, da se njegova sodna praksa razlikuje od nemške sodne prakse. V skladu z nemško sodno prakso je „provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan“, provizija od poslov, ki bi jih trgovski zastopnik sklenil za račun naročitelja, če bi pogodba o trgovskem zastopanju hipotetično še naprej veljala. Poleg tega je trgovski potnik v skladu s to nemško sodno prakso – tudi če v primeru enkratnih provizij ne izgubi nobene provizije – še vedno upravičen do nadomestila. Zato obstaja resen dvom glede razlage člena 17(2)(a) Direktive 86/653.

23 V teh okoliščinah je Nejvyšší soud (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je treba izraz ‚provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan‘ v smislu člena 17(2)(a), druga alineja, [Direktive 86/653] razlagati tako, da taka provizija vključuje tudi provizijo za pogodbe, ki bi jih trgovski zastopnik sklenil, če pogodba o trgovskem zastopanju ne bi bila odpovedana, s strankami, ki jih je pridobil za naročitelja ali s katerimi je znatno povečal obseg poslovanja?

2. Če je odgovor pritrdilen, pod kakšnimi pogoji ta ugotovitev velja tudi za tako imenovane enkratne provizije za sklenitev pogodbe?“

Pristojnost Sodišča in dopustnost vprašanj za predhodno odločanje

24 Na prvem mestu, glede pristojnosti Sodišča za odgovor na vprašanji za predhodno odločanje je treba navesti, prvič, da je bila pogodba o trgovskem zastopanju iz postopka v glavni stvari sklenjena 1. januarja 1998, torej pred pristopom Češke republike k Evropski uniji 1. maja 2004. Ta pogodba je stranki iz postopka v glavni stvari zavezovala do 31. marca 2010, ko je družba O2 Czech Republic navedeno pogodbo odpovedala. Ker so predmet spora o glavni stvari pravne posledice te odpovedi, ki so nastale po tem pristopu, se za ta spor *ratione temporis* uporablja Direktiva 86/653.

25 Drugič, glede stvarnega področja uporabe te direktive iz njenega člena 1(2) izhaja, da se uporablja le za prodajo ali nakup blaga, ne pa za opravljanje storitev. Predmet pogodbe o trgovskem zastopanju iz postopka v glavni stvari se nanaša tako na prodajo blaga kot na opravljanje storitev. Torej naj bi ta pogodba le delno spadala na stvarno področje uporabe te direktive.

26 Vendar se zdi, da se je češki zakonodajalec pri prenosu Direktive 86/653 v češki pravni red odločil, da v člen 652 trgovskega zakonika vključi vse posle, ki jih lahko opravlja trgovski zastopnik, in je tako hotel določbe te direktive uporabiti za nakup in prodajo ter za opravljanje storitev.

27 Vendar iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da kadar se v nacionalni zakonodaji za primere, ki so povsem notranje narave, predvsem za izogibitev diskriminaciji domačih državljanov ali morebitnemu izkrivljanju konkurence ali za zagotovitev enotnega postopka za primerljive položaje, sprejmejo enake rešitve, kot so določene v pravu Unije, obstaja nesporen interes, da se zaradi izogibanja prihodnjim razhajajočim se razlagam določbe ali pojmi iz prava Unije razlagajo enako, ne glede na okoliščine, v katerih se uporabljajo (sodba z dne 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, točka 17 in navedena sodna praksa).

- 28 Iz tega sledi, da okoliščina, da se pogodba iz postopka v glavni stvari nanaša tako na blago kot na storitve, ni ovira za to, da Sodišče ne bi odgovorilo na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je postavilo predložitveno sodišče.
- 29 Iz zgoraj navedenega tako izhaja, da je Sodišče pristojno, da na ti vprašanji odgovori.
- 30 Na drugem mestu, družba O2 Czech Republic trdi, da sta navedeni vprašanji nedopustni, ker naj za rešitev spora o glavni stvari ne bi bili upoštevni.
- 31 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki ga določa člen 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po izdaji predhodne odločbe, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih predloži Sodišču. Zato je Sodišče, kadar se predložena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma dolžno odločati (sodba z dne 14. julija 2022, Volkswagen, C-134/20, EU:C:2022:571, točka 56 in navedena sodna praksa).
- 32 Iz tega sledi, da za vprašanja, ki se nanašajo na razlago prava Unije, velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko zavrne odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga postavi nacionalno sodišče, le takrat, kadar je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nikakršne zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, kadar gre za hipotetičen problem oziroma kadar Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na postavljena vprašanja podalo koristne odgovore (sodba z dne 14. julija 2022, Volkswagen, C-134/20, EU:C:2022:571, točka 57 in navedena sodna praksa).
- 33 V obravnavani zadevi je predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe zadostno navedlo ne le razloge, zaradi katerih je Sodišču postavilo vprašanje o razlagi določb Direktive 86/653, ampak tudi razloge, zaradi katerih meni, da je ta razlaga potrebna za rešitev spora o glavni stvari.
- 34 V teh okoliščinah sta vprašanji za predhodno odločanje dopustni.

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 35 Najprej je treba opozoriti, da je treba pri razlagi člena 17 Direktive 86/653, na katero se nanaša prvo vprašanje, upoštevati cilj te direktive in sistem, ki ga uvaja. Ta cilj je harmonizirati zakonodajo držav članic v zvezi s pravnimi razmerji med strankami pogodbe o trgovskem zastopanju (glej v tem smislu sodbo z dne 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, točki 21 in 22 ter navedena sodna praksa).
- 36 Kot izhaja iz druge in tretje uvodne izjave, je cilj Direktive 86/653 varstvo trgovskih zastopnikov v njihovih razmerjih z naročitelji, povečanje varnosti pri sklepanju trgovskih poslov in olajšanje blagovne menjave med državami članicami s približevanjem njihovih pravnih sistemov na področju trgovskega zastopanja. Za to ta direktiva med drugim določa pravila, ki v členih od 13 do 20 urejajo sklenitev in prenehanje veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju (sodba z dne 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, točka 23 in navedena sodna praksa).

- 37 Natančneje, kar zadeva prenehanje veljavnosti pogodbe, člen 17 Direktive 86/653 državam članicam nalaga vzpostavitev mehanizma za povračilo izgube trgovskim zastopnikom, pri čemer jim omogoča izbiro med dvema možnostma, bodisi nadomestilom, določenim v skladu z merili, navedenimi v odstavku 2 tega člena, kar je sistem nadomestila za stranke, bodisi odškodnino za škodo v skladu z merili, določenimi v odstavku 3 tega člena, kar je sistem odškodnine (sodba z dne 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, točka 24 in navedena sodna praksa).
- 38 V skladu s predlogom za sprejetje predhodne odločbe je Češka republika izbrala sistem nadomestila za stranke iz člena 17(2) Direktive 86/653.
- 39 Ta sistem nadomestila za stranke je razdeljen na tri faze. Najprej, cilj prve od teh faz - v skladu z merili tega člena 17(2)(a), prva alineja - je kvantificirati prednosti, ki jih naročitelj uživa iz poslov s strankami, ki jih je priskrbel trgovski zastopnik. Dalje, cilj druge faze - v skladu z drugo alinejo navedenega člena 17(2)(a) - je preveriti, ali je znesek nadomestila, izračunan na podlagi teh meril, ustrezen, in sicer ob upoštevanju vseh okoliščin tega primera in še zlasti provizije, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan. Nazadnje, v tretji fazi se za ta znesek uporabi zgornja meja, določena v istem členu 17(2)(b), ki se upošteva le, če navedeni znesek presega to zgornjo mejo (glej v tem smislu sodbo z dne 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, točka 28 in navedena sodna praksa).
- 40 V obravnavanem primeru se prvo vprašanje nanaša prav na pomen izraza „provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan“ iz člena 17(2)(a), druga alineja, Direktive 86/653, ki formalno ustreza drugi fazi navedenega sistema nadomestila za stranke. Vendar je iz predložitvene odločbe razvidno, da je problem, ki ga je izpostavilo predložitveno sodišče, splošnejši in da se ne nanaša le na to drugo fazo. Nanaša se namreč tudi na elemente, ki jih je treba upoštevati pri oceni prednosti, ki jih naročitelj še vedno uživa po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju, ki spada v prvo fazo istega sistema, in ne le na izračun nadomestila, da bi bilo to ustrezno.
- 41 Ugotoviti je torej treba, da to sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 17(2)(a) Direktive 86/653 razlagati tako, da je treba provizijo, ki bi jo trgovski zastopnik v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju prejel za posle, ki bi bili po prenehanju veljavnosti te pogodbe o zastopanju sklenjeni z novimi strankami, ki jih je za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem veljavnosti, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti, upoštevati pri določitvi nadomestila, določenega v členu 17(2) te direktive.
- 42 Na prvem mestu, člen 17(2)(a) navedene direktive v povezavi s členom 17(1) te direktive določa, pod katerimi pogoji ima trgovski zastopnik pravico do nadomestila po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju, in vsebuje pojasnila o načinu izračuna tega nadomestila. Tako je pravica trgovskega zastopnika do nadomestila iz te določbe pogojena s prenehanjem njegovega pogodbenega razmerja z naročiteljem (glej v tem smislu sodbo z dne 19. aprila 2018, CMR, C-645/16, EU:C:2018:262, točka 23).
- 43 V zvezi s tem, kot je generalna pravobranilka navedla v točki 53 sklepnih predlogov, člen 17(2)(a), prva alineja, Direktive 86/653 določa, da ima trgovski zastopnik pravico do nadomestila, če sta izpolnjena dva kumulativna pogoja. Prvič, trgovski zastopnik je moral naročitelju priskrbeti nove stranke ali razširiti poslovne stike z obstoječimi strankami. Drugič, naročitelj mora še vedno uživati velike prednosti v poslih s temi strankami.

- 44 Vendar tako uporaba prislovov „encore“, „noch“, „fortsat“, „nadále“, „todavía“, „ancora“, „nadal“, „ainda“, „nog“ in „nadálej“ v francoski, nemški, danski, češki, španski, italijanski, poljski, portugalski, nizozemski oziroma slovaški različici te določbe kot uporaba glagolskih oblik „продължава“, „jätkuvalt“, „διατηρεί“, „to derive from“, „továbbra is [...] tesz szert“, „continuu“, „jatkuvasti“ in „fortsätter“ v bolgarski, estonski, grški, angleški, madžarski, romunski, finski oziroma švedski različici navedene določbe jasno kažeta, da so te prednosti tiste, ki se nadaljujejo po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju in ki se torej nanašajo na posle, sklenjene s temi strankami po tem prenehanju veljavnosti. Povedano drugače, navedene prednosti ustrezajo tistim, ki jih naročitelj po navedenem prenehanju veljavnosti še naprej uživa iz poslovnih odnosov, ki jih je trgovski zastopnik vzpostavil ali okreplil v času izvajanja te pogodbe.
- 45 S tega vidika člen 17(2)(a), druga alineja, Direktive 86/653 v bistvu določa, da je treba pri izračunu nadomestila, do katerega je trgovski zastopnik upravičen po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju, upoštevati vse okoliščine v zvezi s to pogodbo o trgovskem zastopanju ter zlasti provizijo, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhaja iz navedenih poslov, izvedenih s temi strankami. Te provizija namreč ustreza prednostim, navedenim v tem členu 17(2)(a), prva alineja, ker tako kot te prednosti izhaja iz poslov, sklenjenih s strankami iz zadnjenavedene določbe po prenehanju veljavnosti navedene pogodbe.
- 46 Tako je „provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan“, v smislu člena 17(2)(a), druga alineja, Direktive 86/653 tista, ki bi jo moral trgovski zastopnik prejeti, če bi pogodba o trgovskem zastopanju še naprej veljala, in ustreza prednostim, ki jih ima naročitelj in ki se nadaljujejo tudi po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju ter izhajajo iz poslovnih odnosov, ki jih je ta trgovski zastopnik vzpostavil ali okreplil pred tem prenehanjem veljavnosti.
- 47 Iz besedila člena 17(2)(a) Direktive 86/653 torej izhaja, da je treba provizije, ki bi jih trgovski zastopnik prejel v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju za posle, ki bi bili sklenjeni po prenehanju te pogodbe o trgovskem zastopanju z novimi strankami, ki jih je za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti, upoštevati pri določitvi nadomestila iz tega člena 17(2).
- 48 Na drugem mestu, to razlago potrjuje sobesedilo člena 17(2)(a) te direktive.
- 49 Prvič, kot je bilo opozorjeno v točki 37 te sodbe, člen 17 navedene direktive državam članicam omogoča, da za zagotovitev povračila izgube trgovskemu zastopniku v primeru prenehanja pogodbe o trgovskem zastopanju izbirajo med dvema sistemoma, določenima v odstavku 2 oziroma odstavku 3 tega člena. Ker oba sistema zagotavljata tako povračilo izgube, ju je treba razumeti tako, da zajemata enake predpostavke, in sicer izgube za obdobje po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju (glej v tem smislu sodbo z dne 19. aprila 2018, CMR, C-645/16, EU:C:2018:262, točka 28).
- 50 Sodišče pa je v zvezi s členom 17(3) Direktive 86/653 že razsodilo, da ima trgovski zastopnik pravico do odškodnine za nastalo škodo zaradi prenehanja pogodbenega razmerja z naročiteljem, in sicer v okoliščinah, ki temu trgovskemu zastopniku onemogočajo prejemanje provizije, do katere bi bil pri izvajanju pogodbe upravičen, in naročitelju zagotavljajo pomembne prednosti, povezane z dejavnostjo tega trgovskega zastopnika, in/ali v okoliščinah, ki zadnjenavedenemu niso omogočile amortizacije stroškov in izdatkov, povzročenih z izvajanjem pogodbe na priporočilo naročitelja (sodba z dne 19. aprila 2018, CMR, C-645/16, EU:C:2018:262, točka 27). Ta člen 17(3) tako dejansko zajema primer prihodnjih provizij, ki bi jih trgovski zastopnik prejel, če ne bi prišlo do prenehanja veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju.

- 51 Iz tega sledi, da mora člen 17(2) Direktive 86/653 zajemati tudi ta primer in da je treba pri nadomestilu, ki ga ta člen določa, pod nekaterimi pogoji, ki jih določa, upoštevati provizije, ki bi jih trgovski zastopnik prejel v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju.
- 52 Drugič, tudi razlaga te določbe z vidika členov 7 in 8 te direktive potrjuje to razlago. Ta člen 7 namreč določa, da ima trgovski zastopnik pod nekaterimi pogoji, določenimi v navedenem členu 7, pravico do provizije za vse posle, sklenjene v obdobju, ki ga zajema pogodba o trgovskem zastopanju. V členu 8 navedene direktive je dodano, da ima trgovski zastopnik prav tako pravico do provizije za posel – tudi če je ta sklenjen po prenehanju veljavnosti te pogodbe – če je bil ta posel v času prenehanja pogodbe v bistvu tik pred izvedbo.
- 53 V tem okviru je treba člen 17(2) Direktive 86/653 zaradi zagotovitve njegovega polnega učinka razlagati tako, da zajema drugačen primer od tistih, ki so že zajeti s členoma 7 in 8 te direktive. Ta člen 17(2) torej ne more zajemati položajev, v katerih trgovski zastopnik ni prejel vseh provizij, ki mu jih je treba plačati, ker ti položaji spadajo na področje uporabe člena 7 navedene direktive. Prav tako ga ni mogoče razlagati tako, da se uporablja za posle, ki so bili že skoraj sklenjeni pred prenehanjem veljavnosti pogodbe in ki so bili sklenjeni po prenehanju pogodbe, ki spadajo na področje uporabe člena 8 te direktive. Provizije iz členov 7 in 8 Direktive 86/653 so namreč po svoji naravi pridobljene pravice in zanje ne veljajo posebne omejitve in zahteve iz členov 17 in 18 te direktive.
- 54 Tako se nadomestilo, določeno v členu 17(2) Direktive 86/653, nujno nanaša na provizije, ki bi jih trgovski zastopnik prejel v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju za posle, sklenjene z novimi strankami, ki jih je pridobil za naročitelja, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle.
- 55 Tretjič, treba je napotiti na poročilo o izvajanju člena 17 Direktive Sveta o usklajevanju zakonodaje držav članic o samozaposlenih trgovskih zastopnikih (COM(96) 364 final), ki ga je Komisija v skladu s členom 17(6) Direktive 86/653 predložila 23. julija 1996 in ki vsebuje podrobne navedbe o dejanskem izračunu nadomestila iz člena 17(2) te direktive ter katerega namen je olajšati enotnejšo razlago tega člena 17 (glej v tem smislu sodbo z dne 26. marca 2009, Semen, C-348/07, EU:C:2009:195, točka 22 in navedena sodna praksa). V tem poročilu je navedeno, da to nadomestilo ustreza prednosti, ki jo naročitelj še vedno uživa po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju zaradi prizadevanj trgovskega zastopnika. Pojasnjeno je, da gre za nadomestilo za povečano vrednost dobrega imena za naročitelja. Iz teh pojasnil izhaja, da mora navedeno nadomestilo zajemati tudi provizije, ki bi jih trgovski zastopnik prejel v hipotetičnem primeru nadaljevanja te pogodbe o trgovskem zastopanju za posle, sklenjene z novimi strankami, ki jih je pridobil za naročitelja, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle v času izvajanja navedene pogodbe.
- 56 Na tretjem mestu, tudi cilji, ki jim sledi Direktiva 86/653, govorijo v prid navedeni razlagi člena 17(2)(a) te direktive. Kot je bilo opozorjeno v točki 36 te sodbe, je cilj te direktive varstvo trgovskih zastopnikov v njihovih razmerjih z naročitelji, povečanje varnosti pri sklepanju trgovskih poslov in olajšanje blagovne menjave med državami članicami s približevanjem njihovih pravnih sistemov na področju trgovskega zastopanja.
- 57 V tem okviru je Sodišče razsodilo, da je cilj členov od 17 do 19 Direktive 86/653 varstvo trgovskega zastopnika po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju in da je ureditev, ki jo za to uvaja ta direktiva, obvezna. Sodišče je iz tega izpeljalo, da je treba izključiti vsako takšno razlago

člena 17 navedene direktive, ki bi lahko škodovala trgovskemu zastopniku (sodba z dne 19. aprila 2018, CMR, C-645/16, EU:C:2018:262, točki 34 in 35 ter navedena sodna praksa). Natančneje, razsodilo je tudi, da je treba člen 17(2) te direktive razlagati tako, da bo ta razlaga prispevala k temu varstvu trgovskega zastopnika in da bodo pri njej v celoti upoštevane njegove zasluge pri uresničitvi poslov, za katere je pooblaščen (glej v tem smislu sodbo z dne 7. aprila 2016, Marchon Germany, C-315/14, EU:C:2016:211, točka 33).

- 58 Kot pa je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točki 73 sklepnih predlogov, bi z omejitvijo obsega pojma „provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan“ na posle, ki so že bili izvedeni pred prenehanjem veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju, trgovskega zastopnika prikrajšali za precejšen delež prednosti, ki jih naročitelj na podlagi opravljenega dela tega trgovskega zastopnika uživa po tem prenehanju veljavnosti.
- 59 Tako bi bila razlaga člena 17(2)(a) Direktive 86/653, v skladu s katero bi bile iz določitve nadomestila izključene provizije, ki bi jih trgovski zastopnik prejel v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju za posle, ki bi bili sklenjeni po prenehanju veljavnosti te pogodbe z novimi strankami, ki jih je za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem veljavnosti, ali za posle, ki bi bili sklenjeni po navedenem prenehanju veljavnosti s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred tem prenehanjem veljavnosti, v nasprotju s cilji te direktive.
- 60 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 17(2)(a) Direktive 86/653 razlagati tako, da je treba provizijo, ki bi jo trgovski zastopnik v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju prejel za posle, ki bi bili sklenjeni po prenehanju veljavnosti te pogodbe o zastopanju z novimi strankami, ki jih je za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem veljavnosti, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti, upoštevati pri določitvi nadomestila iz člena 17(2) te direktive.

Drugo vprašanje

- 61 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 17(2)(a) Direktive 86/653 razlagati tako, da plačilo enkratnih provizij iz izračuna nadomestila iz tega člena 17(2) izključuje provizijo, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhaja iz poslov, ki jih naročitelj sklene po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju z novimi strankami, ki jih je ta trgovski zastopnik za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem veljavnosti, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti.
- 62 V zvezi s tem člen 17(2)(a), druga alineja, te direktive v bistvu zahteva – kot je bilo navedeno v točki 39 te sodbe – da se znesek nadomestila izračuna ustrezno, ob upoštevanju vseh okoliščin obravnavanega primera in zlasti provizije, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan.
- 63 Iz tega sledi, da je „provizija, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan“, v smislu te določbe le eden od elementov, ki jih je treba upoštevati pri presoji ustreznosti nadomestila. Izbira določene vrste provizije, kot je na primer enkratna provizija, tako ne more postaviti pod vprašaj pravice do nadomestila iz navedene določbe. Če ne bi bilo tako, bi obstajalo tveganje za obid obvezne narave te pravice do nadomestila, določene v členu 19 navedene direktive.
- 64 V obravnavanem primeru spis, ki je na voljo Sodišču, vsebuje le malo pojasnil o tem, kaj so zajemale enkratne provizije, ki jih je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari prejela v okviru pogodbe o trgovskem zastopanju, sklenjene z družbo O2 Czech Republic. Vendar je ta družba na

obravnavi navedla, da enkratne provizije iz postopka v glavni stvari ustrezajo pavšalnim plačilom za vsako novo pogodbo, sklenjeno z novimi ali obstoječimi strankami s posredovanjem tožeče stranke iz postopka v glavni stvari.

- 65 Če je tako, kar mora preveriti predložitveno sodišče, bi se lahko z bazo strank, ki jo je ustvarila ali razširila tožeča stranka iz postopka v glavni stvari, povečala vrednost dobrega imena, in sicer z novimi posli, ki bi bili podlaga za plačilo provizije, če pogodba o trgovskem zastopanju ne bi prenehala veljati. V takih okoliščinah, kot je v bistvu poudarila generalna pravobranilka v točki 89 sklepnih predlogov, taka enkratna provizija ne zajema provizij, za katere je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhajajo iz poslov, ki jih naročitelj s temi strankami sklene po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju.
- 66 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 17(2)(a) Direktive 86/653 razlagati tako, da plačilo enkratnih provizij iz izračuna nadomestila, določenega v navedenem členu 17(2), ne izključuje provizije, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhaja iz poslov, ki jih naročitelj izvede po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju z novimi strankami, ki jih je ta trgovski zastopnik za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem veljavnosti, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti, kadar te provizije ustrezajo pavšalnim plačilom za vsako novo pogodbo, sklenjeno z novimi ali obstoječimi strankami s posredovanjem trgovskega zastopnika.

Stroški

- 67 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

- 1. Člen 17(2)(a) Direktive Sveta z dne 18. decembra 1986 o usklajevanju zakonodaje držav članic o samozaposlenih trgovskih zastopnikih (86/653/EGS)**

je treba razlagati tako, da

je treba provizijo, ki bi jo trgovski zastopnik v hipotetičnem primeru nadaljevanja pogodbe o trgovskem zastopanju prejel za posle, ki bi bili sklenjeni po prenehanju veljavnosti te pogodbe o zastopanju z novimi strankami, ki jih je za naročitelja pridobil pred tem prenehanjem veljavnosti, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti, upoštevati pri določitvi nadomestila iz člena 17(2) te direktive.

- 2. Člen 17(2)(a) Direktive 86/653**

je treba razlagati tako, da

plačilo enkratnih provizij iz izračuna nadomestila, določenega v navedenem členu 17(2), ne izključuje provizije, za katero je trgovski zastopnik prikrajšan in ki izhaja iz poslov, ki jih naročitelj izvede po prenehanju veljavnosti pogodbe o trgovskem zastopanju z novimi strankami, ki jih je ta trgovski zastopnik za naročitelja pridobil pred tem

prenehanjem veljavnosti, ali s strankami, s katerimi je znatno povečal posle pred navedenim prenehanjem veljavnosti, kadar te provizije ustrezajo pavšalnemu plačilom za vsako novo pogodbo, sklenjeno z novimi ali obstoječimi strankami s posredovanjem trgovskega zastopnika.

Podpisi